

Galatiya

Paulo yona leta ye lau ekalesiya

Galatiya unai taumiya udiyedi

Buka ta hededehehemasalahana

Teina kulikuli ta meta leta Paulo ye kuli ekalesiya teha Galatiya unai taumiya udiyedi, iya ede yona leta bagubagunana, bolimai 48 o 49 AD unai ye kuli, Antiyoka unai.

Galatiya unai Paulo ekalesiya bodadi ye hetubudi Ikoniya, Debi, yo Lisitila magaidi udiyedi, yona lauwasi kadauna bagubagunana unai (Apostolo 14:1-23), na kabo ye uyo yona kabadalahai magaina Antiyoka unai (Apostolo 14:26-28). Tenem huyana ne unai Yelusalema ye kaitaumanai na ekalesiya babadadiyao maiyanao se hedede (Galatiya 2:1-2).

Paulo yona huyamiyasuwala wa unai taulauhekata hekadiyo se lage na ekalesiya se henuwapwanopwanodi (Galatiya 1:7). Siya meta Dius luwadiyena se tubu, na tausunuma wa se hekatadi taba laugagayo se miyawatanidi. Iya ede laugagayo Yaubada ye mosei Isalaela tamowaidiyao udiyedi, doha kai yo mayadai yo kabikabi udoi'udoi laugagayodi, yo pelitome laugagayona.

Teina leta ta unai Paulo ekalesiya teha Galatiya unai wa ye hededehehesibasibadi. Ye hedede-bayaolau udiyedi meta wasa namwanamwana kesega mo, yo keda kesega mo ye lau mauli hesabana, iya ede sunuma Yesu Keliso unai (Galatiya

2:16). Tamowai hekadiyo wa yodi lauhekata meta lauhekatalupolupo na tabu se kawamamohoiyei (Galatiya 4:17).

Leta ta unai, Paulo yona hedehedede hekadiyo meta se bayoakalili (Galatiya 5:12), matauwuna taulauhekatalupolupo wa ye kouyalayalaeidi.

Buka ta hedehededenalakilakidi

- Apostolo mamohoina yo wasa mamohoina 1:1-10
- Wasa Paulo ye lauguguyaei wa meta mamohoina 1:11-2:10
- Laugagayo miyawatanina nige ye tolehededulaida, na sunuma mo 2:1-4:31
- Yailihai miyana 5:1-26
- Tauwoyaida ede Yaluwa Tabuna yo gadosisi 6:1-10
- Paulo yona guguya yo lautoki 6:11-18

Lautoki

¹⁻² Yau Apostolo Paulo yo Guiyau tauhemuliwatanina maudoidi maiyaguwao, leta ta ka kuli na ka hetamali ye laowa Guiyau taukawamamohoiyena maudoimiu teha Galatiya unai taumiya kalimiuyena.

Nige tamowai se kaisunuwaigau bena ya hemala apostolo, na Yesu Keliso yo Tamana Yaubada, iya Yesu boita unai ye hetolo'uyoi wa, se kaisunuwaigau.

³ Taba Tamada Yaubada yo Guiyau Yesu Keliso yodi kabinamwa yo yodi nuwadaumwali se lediwa kalimiuwai. ⁴ Keliso Yaubada Tamada ye kawakabiyei na ye talamgabaei'uyoi ye hemala kaitalasam yoda yababa hesabadi, yo ye gilihaida tanoubu yababayababana ta unai. ⁵ Lautoki yo

hedebasae ta mosei Yaubada unai huya maudoina ye lau ee nige kana siga. Mamohoi!

Nige wasa hesau namwanamwana

⁶ Keliso yona kabinamwa debanaena Yaubada ye kaisunuwaigomiu. Ya siliyatakalili matauwuwuna huyana nige ye loha na taukaisunuwaigomiu wa kwa laugabaeiyako na wasa udoi tamowai se hedede bena wasa namwanamwana ede kwa kawamamohoysi.

⁷ Na iyamo wasa me meta nige wasa namwanamwana, nigekalikalili! Na tamowai hekadi se henuwa bena Keliso wasana namwanamwana se tolebui na nuwamiyao se hepwanopwanodi. ⁸ Na ena taba kai o apostolo hesau o galewa aneluna hesau wasa udoi ye lauguguyaei kalimiuwai nige doha saha ka lauguguyaei wa, meta taba hekamkamna lakilakina yelobai. ⁹ Saha ka hededeyako wa meta kabo ya hedede'uyoi: Ena tamowai hesau wasa namwanamwana ye lauguguyai kalimiuyena nige doha wasa kwa haiyako wa, meta taba hededeheyababa ye miya tamowaina ne unai.

¹⁰ Hage, yogu kwa hedehedede: Yogu hedehedede ta unai nuwana ya kaipate bena tamowai kabo se kitahenamwagau, o Yaubada? Nuwana ya kaipate bena tamowai ya henuwanamwadi? Taba nige! Ena ya kaipate bena tamowai ya henuwanamwadi, meta yau nige Keliso yona tau-paisowa.

Wasa Paulo ye lauguguyaei wayona kabalaoma ede Yaubada

11 Kagu kahao, ya henuwa bena kabina kwa kata meta wasa namwanamwana ya lauhekata'usei ta, iya nige tamowai yodi nuwanuwatuyena ye laoma. **12** Nige tamowai hesau unai ya hai o ye hekatagau, na yogu kabahaina ede Yesu Keliso ye hemasalaha kaliguwai.

13 Beyabeyana Dius yodi miyamiya yo yodi tapwalolo kabikabidi udifyedi ya miya, na yogu mauli wa wasana kwa lapuiyako, idohagi Yaubada yona dubu tamowaidiyao ya hekamkamnadi yo hinage bena ya unuhemwalohegehed. **14** Kagu isi maudoidi luwadiyena meta yau Dius yodi tapwalolo kabikabidi maudoidi kabidi ya katakalili, yo hinage ya kaipatebayaokalili bena taba kagu kultubu kabikabidi ya hebayaodi tamowai udifyedi.

15 Sola nige se labasigau na Yaubada ye kaisunuwaigau na yona kabinamwaena ye yoganeigau. Na huyana ye hineli **16** bena natuna ye hemasalahayama kaliguyena na bena kabo yau dagela tamowaidiyao** udifyedi Keliso wasana ya lauguguyaesi, meta nige tamowai hesau ya henamaiyei, **17** yo hinage nige ya sae Yelusalema bena apostolo bagubagunadiyao ya kitadi na se hekatagau. Na yau meta ya dudulai mo ya lau teha Alabiya, na menai muliyena kabo ya uyo Damaseko.

18 Kabo bolimai haiyona mulidiyena ede ya sae Yelusalema, Kipasi ya kita na menai maidagu ka

---

** **1:16:** Dagela tamowaidiyao ta, siya meta nige Dius tamowaidiyao. Na tabu ta nuwapwanopwano matauwuuna yoda hedehedede unai nige ekalesiya ta kataidi ede siya dagela tamowaidiyao.

bawa sabati labui yo mayadai kesega. ¹⁹ Menai apostolo hekadiyo wa nige ya kitadi, na Guiyau** kana kaha Yamesi ye bom mo menai ya kita. ²⁰ Yaubada matanaena ya hededemamohoi kalim-iuyena: Ginauli saha wasadi ya kulidi ta meta nige ya lupoigomiu.

²¹ Na muliyena kabo ya lau teha Siliya yo Silisiya udiyedi. ²² Na Yudeya unai Keliso taukawamamohoiyena bodadi meta yau nige kabigu se kata. ²³ Na wasagaibugu mo se lapui, “Tamowaita, iya beyabeyana ye hekamkamnada yo Keliso sunumana bena ye hekaiyawasi, iya ede Keliso sunumana ye laulauguguyaei.” ²⁴ Na saha ye tubu kaliguyena wa debanaena Yaubada se hedebasaei.

2

*Yelusalema unai apostolo wa Paulo se
kawanamwanamwaei*

** 1:19: Guiyau ta meta Yesu. Na Yamesi meta Yesu kana kaha mamohoina.

kabo ya ginaulidi,** madai nige kaniyodi. ³ Na tauwoyawoya wa se talamyeigau. Hinage nige saha hesau se hedede Taitasi unai bena taba ye pelitome. Na iya meta Giliki tamowaina** na maidagu ka sae Yelusalema. ⁴ Pelitome nuwatuna wa nige ye masalahama ye lau ee tamowai hekadiyo se mwalaegaibuma luwamaiyena. Siya meta nige kada kahao mamohoidiyao, na bena yoda yailihai miyamiyana Keliso Yesu unai se kaikewasipwai. Yodi nuwatu bena Dius yodi laugagayo maudoidi udiyedi se kauda na ta miyawatanidi. ⁵ Na nige ka henuwa bena taba ka lapulapulau udiyedi, matauwuwuna ka henuwa bena wasa namwanamwana mamohoina tabu se bui na bena ye miya kalimiuyena.

⁶ Na dubu babadadiyao tamowai siya se kitahesae'useidi wa meta nige saha hesau se hededetubeilaei yogu lauhekata wa unai. Yodi sae ta meta nige yona udoi hesau kaliguyena, matauwuwuna Yaubada nige tamowai kana kaoyena ye kitahenamwagaibui. ⁷ Na se kitalobai meta wasa namwanamwana hededehemasalhana paisowana ta Yaubada ye leyama bena ya ginauli dagela tamowaidi udiyedi, doha Petelo yona paisowa ye mosei

** 2:2: Saha ya ginaulidiko yo saha kabu ya ginaulidi: Yona kulisliku unai Paulo yona paisowa ye heyaheyasoniyei heloikailakwa unai na ye kuli, na tabu ya kailakwa nige kaniyona, o huya maudoina ye laoma teina ya kailakwagaibu. Na kalina Saliba unai nige gonowana yoda paisowa ta heyaheyasoniyei kailakwa unai, unai ede heyaheyasoni ta kaniyona ka kulihemasalaha lausoisoitunai.   ** 2:3: Giliki tamowaina: Giliki loheloheyaoi meta nige pelitome se haihai. Unai Taitasi hinage nige se hepelitome.

Dius tamowaidiyao udiyedi wa. ⁸ Matawuwuna Yaubada Petelo ye hepaisowa na wasa namwanamwana ye duwai Dius tamowaidi udiyedi wa, na Yaubada kesegana ta meta hinage yau ye hepaisowagau na paisowa ta ya ginauli dagela tamowaidi udiyedi. ⁹ Ede Yamesi, Kipasi yo Yowane, siya tautolobaguna tamowaidiyao, se kitalobai meta Yaubada yona kabinamwa debanaena paisowa ta ye haiyama. Unai yau yo Banaba se lautokiyeigai yo se talam meta kai yodi hali taupaisowa. Na kabø se hededehebayaogai bena sola ka laulau dagela tamowaidiyao udiyedi na siya se lau Dius tamowaidiyao udiyedi. ¹⁰ Na yodi kaibwada kalimaiyena ede taba taudehadeha** ka nuwatuidi, na teina hekasa ta meta yau yogu nuwanuwatu lakilakina ede.

Paulo Kipasi yona laupwano ye hekita

¹¹⁻¹² Mulyena, Kipasi Yelusalema unai ye dobima Antiyoka. Bagubaguna meta tausunuma siya nige Dius tamowaidi maidanao se kaikaigogoi, na huyana Yamesi kana bодao hekadiyo se laoma kabø ye bom ye tolehesuwala'uyoi matawuwuna ede taupelitome tamowaidiyao wa** ye matauskiyeidi. Kipasi saha ye ginauli wa ye yababa, unai ya dilamatai. ¹³ Yona kailupolupo ta Dius tamowaidi hekadiyo

---

** **2:10:** Taudehadeha ta, siya ede Yesu tausunumaena Yelusalema unai taumiya nige gonowana se bom se sagu'uyoidi.

** **2:11-12:** Taupelitome tamowaidiyao wa se lauhekata meta ekalesiya tatao maudoidi bena pelitome se hai yo hinage Dius yodi laugagayo maudoidi se miyawatanidi. Se hedede ede nige taupelitome meta nige gonowana siya Keliso tausunumaena mamohoidi.

Antiyoka unai taumiya wa se kita ede se hemuliwatani, yo hinage unai Banaba se woyahesuwala.

¹⁴ Na ya kita meta wasa namwanamwana miyamiyana mamohoina nige se miyamiyai, ede maudoidi matadiyena ya hededelau Kipasi unai ya wane,

“Kowa Dius tamowaina, na iyamo yom miyamiya meta doha dagela tamowaidiyao, na nige doha Dius tamowaidiyao. Idohagi to bena dagela tamowaidiyao ku muyowuidi na bena Dius yodi miyamiya se miyamiyaeidi?

¹⁵ Kita meta nige ba'aya tamowaidi doha dagela tamowaidiyao, matauwuna ede se labasida meta kita Dius tamowaidi. ¹⁶ Na iyamo kabina ta kata meta Yaubada tamowai nige laugagayo lauwatanina unai ye tolehedudulaidi, na yodi sunuma Yesu Keliso unai debanaena ye tolehedudulaidi. Unai kita hinage yoda sunuma ta tole Yesu Keliso unai, to kabo Keliso sunumana unai Yaubada ye tolehedudulaida, na nige laugagayo miyawatanina debanaena. Matauwuna ede nige gonowana tamowai hesau laugagayo mo miyawatanina debanaena Yaubada kabo iya ye kitahenamwa.

¹⁷ Huyana ta kaipate bena Yaubada ye tolehedudulaida Keliso debanaena, meta ta masalaha ede kita Dius tamowaidiyao hinage ma yababada. Unai kaniyona ede saha, Keliso iya ye woyaida ta lau yababa unai? Nige kalikalili! ¹⁸ Na ena taba laugagayo beyabeyana wa miyamiyana ya hekaiyawasi, na muliyena ya miyawatani'uyoi, kabo ya

hemasalahal'uyoigau meta yau laugagayo tau'utusina.** ¹⁹ Matauwuwuna laugagayo debanaena ya boitako na yona gigibwali kaliguwai ye gehe.** Unai taba bena ya mauli Yaubada yona. ²⁰ Keliso yona boita sataulo unai meta yau hinage maidagu ka boita. Unai nige yau ya maumauli, na Keliso kaliguyena ye miya.** Taugu ta unai ya miyamiya ta meta Yaubada Natuna sunumana unai ya miyamiya, iya ye gadosisiyeigau na yona mauli ye mosegabaei yau hesabagu. ²¹ Na yau taba nige Yaubada yona kabinamwa ya tolehesuwala, matauwuwuna ede, ena taba Yaubada tamowai ye tolehedudulai laugagayo miyawatanina debanaena, meta Keliso yona boita ne nige kaniyona.”

3

Kabatolehedudulaida ede saha - laugagayo o sunuma?

** **2:18:** Ena taba laugagayo beyabeyana wa ... ya miyawatani'uyoi: Nuwatu ta Paulo heyaheyasoni unai ye kuli: Ena ginauli hesau ya hetatagwaligwali na muliyena ya ginauli'uyoi ... Na hedehedede hesau ne, kabo ya hemasalahal'uyoigau meta yau laugagayo tau'utusina, kaniyona meta, yogu laulau wa ye yababa.   ** **2:19:** Laugagayo... yona gigibwali kaliguwai ye gehe: Laugagayo ye hemasalahada meta kita yababa tauginaulidi, na yababa maisana ede boita. Na laugagayo nige gonowana tauboiboita ye tanuwagaidi.   ** **2:20:** Unai nige yau ya maumauli, na Keliso kaliguyena ye miya: Hedehedede ta kaniyona ede, Paulo nige ye bom yona nuwatu ye miyawatani, na yona miyamiya maudoidi tautanuwagaedi meta Keliso.

¹ Komiu Galatiya meta tamowai yauyaulediyao. Kaiteya ye lupohaigomiu? Komiu kalimiuyena meta Yesu Keliso yona boita Sataulo ne unai kaniyona maudoina ya hedehedemasalahakaliliyei, kana kao doha matamiuyena kwa kita. ² Ya henuwa bena yogu kwa hedehedede: Idohagi na Yaluwa Tabuna kwa hai, laugagayo miyawatanina debanaena, o Keliso wasana kawamamohoiyeina debanaena? ³ Sola ma yauyaulemiu? Yomi ekalesiya maulina Yaluwa yona gigibwali unai kwa hetubu, na idohagi to kwa kaipate bena kwa bom yomi bayaojenia kwa miyai? ⁴ Beyabeyana wasa namwanamwana debanaena kwa kamkamnakalili. Mamohoi kwa kamkamnagaibu e nige? Ya nuwatui nige. ⁵ Hage, yogu kwa hedehedede: Yaubada iya Yaluwana Tabuna ye haiyawa yo laulau gigigigibwalidi ye ginaulidi kalimiuyena meta laugagayo miyawatanina debanaena, o Keliso wasana kawamamohoiyeina debanaena?

⁶ Gonogonowana doha Abelahama wasana ta hasili kulikuli tabuna unai, ye wane,

“Iya Yaubada ye sunumaei, debanaena Yaubada ye hedede meta iya miyamiyadudulai tamowaina.” *(Genese 15:6)*

⁷ Unai bena kwa nuwatulobai meta Abelahama natunao mamohoidi ede Yaubada tausunumaena. ⁸ Beyabeyana kulikuli tabuna ye hededenonohaiyako meta dagela tamowaidiyao Yaubada kabu ye tolehedudulaidi yodi sunuma debanaena, doha wasa namwanamwana hedehededenia ye hedehedemasalahanonohai Abelahama unai ye wane,

“Debamyena kabo tanoubu maudoina hedede-henamwa se hai.” *(Genese 12:3, 18:18, 22:18)*

⁹ Unai siya tausunuma meta Yaubada ye hedede-henamwadi gonogonowana doha Abelahama sunuma tamowaina wa.

¹⁰ Kaiteyadi se kitalau laugagayo miyawatanina unai bena kabatolehedudulaidi, siya meta hededeheyababa logulogunaena se miya. Matauwuna kulikuli tabuna unai ye wane,

“Laugagayo bukana unai ginauli maudoidi se kulidi ne, ena tamowai hesau nige ye miyawataninamwanamwaeidi, meta iya hededeheyababa logulogunaena ye miya.”

(Dutelonomi 27:26)

¹¹ Ye masalahakalili meta laugagayo nige gonowana tamowai hesau ye tolehedudulai Yaubada matanaena, matauwuna ede,

“Taumiyamiyadudulai meta sunuma debanaena kabo se mauli.” *(Habakuku 2:4)*

¹² Na laugagayo meta nige sunuma unai ye tolo, iya meta udoi. Na buka unai ta hasili meta

“Laugagayo hedehedededi taumiyawatanidi, iya yona laulau debadiyena kabo ye mauli.”

(Lewitikasi 18:5)

¹³ Laugagayo ye hegiluda na kita hededeheyababa logulogunaena. Na huyana Keliso se hekabasi sataulo unai meta kada hededeheyababa wa iya ye haidi, ede unai ye hemaisahaida. Doha kulikuli tabuna unai se kulyako se wane,

“Ena tamowai hesau sataulo unai se hekabasi meta iya hededeheyababa tamowaina.”

(Dutelonomi 21:23)

14 Yesu Keliso ye hemaisahaida na iya debanaena hededehehenamwa ye mosei Abelahama unai wa bena ye laoma dagela tamowaidiyao udiyedi. Kaniyona ede bena sunuma debanaena Yaluwa Tabuna, iya ede Yaubada ye hededehehesunuma wa, kabo ta hai.

Yaubada yona hededehehesunuma Abelahama unai meta laugagayo ye saedikwai

15 Kagu kahao, mayadai maudoina maulina miyamiyana heyahheyasonina hesau ya hai na ya hedehededei: Taba tamowai labui ginauli saha hesau se koitalaliuyei na se talamyei, meta nige gonowana tamowai hesau yodi nuwatunye tolehesuwala o unai saha hesau ye hedede. Gongo-gonowana doha Yaubada yona hededehehesunuma:

16 Hededehehesunuma wa ye hedede Abelahama maidana kana isimulita kalidiyena. Nige ye hedede ye wane, “kam isimulitao udiyedi”, kabo hededehehesunuma tauhaina ne se bado, na ye wane, “kam isimulita tamowaina unai”.** Hedehedede ta kaniyona ede tamowai kesega mo, iya ede Keliso.

17 Yaubada yona hededehehesunuma Abelahama unai na bolimai 430 se lau, kabo laugagayo ye masalahama. Laugagayo ta ye mulitama, unai nige gonowana hededehehesunuma wa ye tolehesuwala. **18** Taba ena Yaubada yona kainauya ta hai laugagayo yoda miyawatanina debanaena, meta nige gonowana Yaubada yona hededehehesunuma debanaena kainauya ne ta lobai. Iyamo huyana yona kabinamwa unai Yaubada yona kainauya

** **3:16:** Yaubada yona hededehehesunuma wa ku hasili Genese 12:7, 13:15, yo 24:7.

wa ye mosei Abelahama, meta [*nige laugagayo unai, na*] hededehehesunuma unai.

¹⁹ Ena doha teina, kabo laugagayo ne kana paisowa saha? Yaubada ye leyama kabo ye hekitalobaida meta yababa ta ginauli. Laugagayo yona paisowa ta ye ginauli ye lau ee kana siga Yaubada yona hededehehesunuma tamowaina wa ye lagema.

Laugagayo ta meta Yaubada ye mosei anelu udiyedi na se mosehekawalaei Mose unai, iya meta Yaubada yo tamowai duwaduwali diyena tautolo. ²⁰ Ena tamowai labui bena yodi talam se ginauli, meta tautoloduwaduwali se henuwa. Na huyana Yaubada hededehehesunuma ye mosei Abelahama, meta iya ye bom ye ginauli.**

²¹ Ta hededeyako meta Yaubada yona hededehehesunuma debanaena tamowai ye tolehedudulaidi na mauli se lobai. Unai ede hage idohagi, laugagayo meta Yaubada yona hededehehesunuma ye tolehesuwala? Nige kalikalili! Ena taba Yaubada laugagayo hesau ye leyama unai kabo mauli ta lobai, meta kabo kabatolehedudulaidi ede laugagayo. ²² Na kulikuli tabuna ye hededehehemasalah meta tanoubu maudoina ta yababa yona kaukau tamowaidiyao. Unai Yaubada saha ye hededehehesunuma wa meta bena Yesu Keliso ta sunumaei na ta hai, na tausunumaena maudoidi gonowana yona kainauya ne se hai.

** **3:20:** Iya ye bom ye ginauli: Yaubada laugagayo ye mosei Isalaela tamowaidi meta Mose ye hepaisowa iya tautoloduwaduwali. Na huyana yona hededehehesunuma ye mosei Abelahama meta ye hedededudulai Abelahama unai. Unai ta kita meta Yaubada yona hededehehesunuma wa ye saekalili na kabo laugagayo wa.

²³ Huyana sola nige sunuma ta ye masalahama meta kita laugagayo kaukauna unai ta miyamiya. Ye kabihekahinida ye lau ee kana siga sunuma ta ye masalahama. ²⁴ Laugagayo wa ye tole meta kabu ye kitaheteteda na ye woyaida ta lau Keliso unai, na kabu Yaubada ye tolehedudulaida sunuma debanaena. ²⁵ Na sunuma wa ye laomako, debanaena meta kita nige laugagayo yona kitahetete unai ta miyamiya, ²⁶ matauwuna komiu maudoimiu ta Yaubada natunao Yesu Keliso yomi sunumaena debanaena. ²⁷ Kaniyona ede maudoimiu ta Yesu Keliso unai se hebabatisogomiu meta Keliso kwa luwui doha luwuluwu. ²⁸ Unai ede bodamiuyena meta nige hekasana hesau, bena Dius o Giliki, heyayai tauhaina tamowaina o yailihai tamowaina, loheya o waihiu, matauwuna ede Yesu Keliso unai maudoimiu ta meta boda kesega. ²⁹ Ena komiu Keliso yona, meta komiu Abelahama kana isimulitao yo [*Yaubada yona*] kainauya tauhaina [*yona*] heddehesunuma debanaena.

4

¹ Saha ya hedede'usei ta meta doha teina: Ena tamowai hesau ye boita meta natuna kabu iya tamana lauhedamaina yo yona gogo maudoidi tanuwagadi. Na ena iya sola ma gagilina na tamana ye boita meta iya yo yona taupaisowa tamowaidiyao maidanao gonogonowadi. ² Wawaya ne meta iya taukitahetetenyo gogo ne taukitahetetedi yodi gigibwali logulogunaena ye miyamiya kana siga ye lakilaki yo tamana yona hekasa mayadaina ye tole wa ye sae ye

lobai. ³ Gonogonowana doha hinage, huyana kita sola nige Keliso kabina ta kata na kada kao doha wawayao supusupudi, meta kita kaiyaulina ta miyamiyadiyao logulogudiyena ta miyamiya.

⁴ Na huyana Yaubada yona kaisunuwa mayadaina mamohoina ye lage meta Yaubada Natuna ye hetamaliyama. Waihiu unai ye tubu na ye labasi laugagayo logulogunaena, ⁵ bena laugagayo logulogunaena taumiya maudoida ye hemaisahaida, yo hinage bena natu yona dudulai mamohoina ta hai. ⁶ Komiu meta Yaubada natunao, unai Yaubada Natuna yaluwana ye hetamaliyama nuwada ta udiyedi na ye hekatada na ta yogayogasae Yaubada unai ta wane, “Aba, Tamagu!” ⁷ Unai komiu meta nige taupaisowa tamowaidiyao, na komiu meta natu. Na kwa hemala natu ta unai ede Yaubada ye hetologomiu yona hededehehesunuma tauhaidi.

Tabu kwa uyo'uyo

⁸ Huyana sola nige Yaubada kabina kwa kata meta komiu kaiyaulina ta yaubadadi** yodi taupaisowa tamowaidiyao, siya nige yaubada mamohoidi. ⁹ Na teina huya ta komiu Yaubada kabina kwa katako, o taba ya wane, Yaubada kabimiu ye katako. Na idohagi to kwa kitakitabui'uyo kaiyaulina ta yona kabikabi basabasadi ta udiyedi. Idohagi, kwa henuwa bena kwa uyo kwa hemala siya yodi heyayai tauhaidi? ¹⁰ Komiu meta mayadai, nawalai, huya yo bolimai saesaedi hekasisidi yo kabikabidi

---

** **4:8:** Kaiyaulina ta yaubadadi: Galatiya tamowaidi meta koitau udoi'udo se tabataba'ohuidi, bena udiyedi sagu se lobai.

sola udiyedi kwa miyamiya. **11** Debamiuyena ya matausikalili matauwuwuna kana kao doha yogu paisowabaya kalimiuyena meta kabu nige kaniyona. **12a** Kagu kahao, ya hedehedebaya kalimiuyena bena yomi mauli kwa buidi doha yau, matauwuwuna huyana ya lagewa meta yau yogu mauli doha komiu.**

12b-13 Kabina kwa kata meta yogu huyalage bagubagunana unai ya kasiyebwa, na debanaena ya miya kalimiuwai na wasa namwanamwana wa ya lauguguya kalimiuyena. Na iyamo nige saha yababana hesau kwa ginauli kaliguyena. **14** Kagu kasiyebwa ta ye henuwatupilipiligomiu, iyamo nige debanaena na kwa subugau o kwa kitaheyababagau, na kwa yogaisinigau doha Yaubada yona anelu hesau, o yau doha Yesu Keliso ede. **15** Beyabeyana yomi gwauyala maudoina meta haedi se lauko. Huyana ne unai yomi gadosisi ye lakikalili. Ena gonowamiu meta kabu hinage matamiu kwa lamohaidi na kwa haidima - saha ya hedede ta meta mamohoi! **16** Hage idohagi, hedehedede mamohoina yogu hededehemasalahana ta unai ede ya hemala kami waiunu?

17 Siya taulauhekatalupolupo ne meta se kaipatekalili bena se henuwanamwagomiu na bena kwa patulau udiyedi, iyamo nige yomi namwa o dudulai hesau hesabana. Saha

---

** **4:12a:** Yau yogu mauli doha komiu: Huyana Paulo ye lage teha Galatiya unai meta yona laulau ye buidi ye hemala doha dagela tamowaidi, na nige ye tolobaya Mose yona laugagayo unai. Lausoisoi ta unai ye wane taba tausunuma Galatiya unai wa hinage tabu se kitakitalau laugagayo unai.

se henuwa ede bena kalimaiyena komiu se tolehesuwalagomiu, na kabo kwa patulau siya udiyedi. ¹⁸ Ye namwa mo taba huya maudoina kwa kitakitalaoma kaliguwai, huyana yau maidamiu ta miyagogoi yo hinage yogu miyasuwala udiyedi.**

¹⁹ Natuguwao, debamiuyena meta kamkamna lakilakina ya hekalo'uyoi doha labalaba kamkam-nana, na kamkamna ta kabo ye lau ee Keliso kana kao ye masalaha yo ye tubu kalimiuyena. ²⁰ Na ya henuwakalili bena yau taba maidamiu metai, to kabo gonowana ya hedehededenamwanamwa kalimiuwai, na iyamo kedagu ye lohakalili. Unai nuwagu ye pwanopwano yo nige kabina ya kata saha kabo ya ginauli hesabamiu.

Hega yo Sala meta talam beyabeyana yo hauhauna heyaheyasonidi

²¹ Hage, yogu kwa hedehedede, komiu kaiteyadi kwa henuwa bena Mose yona laugagayo logulogunaena kwa miya, na laugagayo** wa hedehededenmaudoidi kabidi kwa kata o nige?

** **4:18:** Lausoisoit a unai Paulo yona nuwanuwatu nige ye masalahakalili. Kai taubuibui yoma nuwatulobaina ede ku hasili lausoisoit unai. Na tausonoga hekadiyo se wane hedehedede ta kaniyona bena doha teina: Ye namwakalili ena taba huya maudoina taukitahetetegomiu maidamiu kwa miyamiya na se paisowa ma nuwakohihaidi, ena se paisowa yomi namwa hesabana, doha yau huyana maidamiu wa.   ** **4:21:** Laugagayo: Hedehededenlaugagayo Paulo yona huyaena se hepaisowa teha labui udiyedi: (1) laugagayo Yaubada ye moseidi Sinai kudulina unai, yo (2) Genese, Esodo, Lewitikasi, Numela, yo Dutelonomi bukadiyao. Inai laugagayo kaniyona ede Genese bukana.

22 Matauwuwuna kulikuli tabuna unai ta hasili meta Abelahama natunao labui. Natuna hesau meta heyayai tauhaina waihiuna Hega ye labasi, na natuna hesauna ne meta Abelahama mwanena mamohoina Sala, iya ye labasi. **23** Na heyayai tauhaina waihiuna wa natuna ye labasi meta Abelahama yona nuwatu unai ye tubu, na Abelahama mwanena mamohoina meta hedede-hesunuma debanaena natuna ye labasi.**

24 Teina sinesinebadao labui ta meta Yaubada yona talam labui heyaheyasonidi. Hega meta ye hemala talam bagubagunana Yaubada ye mosei Mose Sinai kudulina unai wa, na teina talam ta unai meta tamowai maudoidi laugagayo ye heyayaiyedi. **25** Hega heyaheyasonina ede Sinai kudulina teha Alabiya unai, na teina huya ta unai kana kao doha Yelusalema magaina laki-lakina, matauwuwuna iya yo natunao laugagayo unai meta ma kaukaudi. **26** Na sinebada Sala, iya nige heyayai tauhaina wa, meta iya sinada. Iya meta Yelusalema hauhauna galewa ne unai ye heyaheyasoniyei. **27** Iya ede kulikuli tabuna unai se kuliyako se wane,

“Kowa waihiu kobokobosina nige natum,
bena ku gwauyala.

Kowa nige labalaba kamkamnana hesau kam-nana ku lapui,
iyamo bena ku wana yo ku gwauyala,
matauwuwuna waihiu miyamiyagologologolowana
natunao kabu se badokalili

** **4:23:** Hega yo Sala ma natudi wa wasadi kabu ku hasili Genese 16:1-4, 17:15-21, yo 18:10-14.

na kabo waihiu tawatawasolana.”** (*Aisaiya 54:1*)

²⁸ Unai kagu kahao, komiu meta doha Isako, Yaubada yona hededehehesunuma wa unai kwa tubu. ²⁹ Abelahaha yona huya unai wawaya buluma unai ye tubuma wa meta wawaya Yaluwa yona gigibwali unai ye tubuma wa ye hekamkamna. Teina laulau ta iya ede gonogonowana doha teina kalidaena. ³⁰ Na kulikuli tabuna unai saha ta hasili? Ye wane,

“Heyayai tauhaina waihiuna ne ma natuna ku tolehesuwaladi, matauwuna waihiu yaiyailihaina ne natuna meta tamana yona dudulai maudoina kabo ye haidi, na heyayai tauhaina waihiuna ne natuna taba nige saha hesau ye hai.” (*Genese 21:10*)

³¹ Unai kagu kahao, kita meta nige heyayai tauhaina waihiuna natunao, yo nige laugagayo logulogunaena ta miya. Na kita meta waihiu yaiyailihaina natunao, yoda sunuma debanaena Yaubada ye kawanamwanamwaeda yo ye haida ta hemala natunao.

5

Keliso unai yailihai miyana unai bena ta miya

¹ Keliso iya ye yailihaidako, unai kita meta yailihai tamowaidiyao. Unai kwa tolabayao na tabu tamowai hesau ye hephilipili'uyoigomiu laugagayo miyamiyadi udiyedi.

** **4:27:** Waihiu miyamiyagologolowana natunao kabo se bado: Buka Beyabeyana hedehededena ta Paulo ye hasili na nuwanuwatuna ede tamowai se bado kabo Yaubada ye gilihaidi sunuma debanaena, meta yodi kabagwauyala.

² Kwa lapulapui, yau Paulo ya hededelaowa: Ena kwa henuwa bena se hepelitomegomiu, meta Keliso nige gonowana ye saguigomiu. ³ Na ya hedede'uyo kalimiuyena: Ena tamowai hesau ye henuwa bena se hepelitome, meta iya bena laugagayo kabikabidi maudoidi ye miyawatanidi. ⁴ Ena ku henuwa bena Yaubada ye kitahenamwago laugagayo miyawatanina debanaena, meta kowa Keliso ku patugabaiyako yo yona gadosisi yo kabinamwa udifyedi meta kowa nige. ⁵ Na kai Yaluwa unai taumiya meta ma nuwabayaomai ka nayanayakalili bena Yaubada yona hededehesunuma kalidawai wa ye hemamohoeyei na ye tolehedudulaigai sunuma debanaena. ⁶ Matauwuna Yesu Keliso unai pelitome o nige pelitome meta nige yona udoi hesau. Na saha ye saekalili ede sunuma, na sunuma ta kabahemasalahana ede gadosisi miyamiyana unai.

⁷ Yomi huyanuwabui unai ye laoma meta kwa paisowanamwanamwakalili,** na kaiteya ye hededelaowa bena wasa mamohoina hemuliwatanina ta kwa hekaiyawasi? ⁸ Temeta hedehedede me meta Yaubada tauyoganeigomiu, iya nige yona nuwatu. ⁹ Taba pwalawa lakilakina na yisti gagilina unai ta hebwali meta kabu pwalawa ne maudoina ye sese. *[Unai, taba luwamiuyena lauhekatalupolupo gagilina, meta maudoimiu*

** **5:7:** Yomi huyanuwabui unai ye laoma meta kwa paisowanamwanamwakalili: Nuwatu ta meta Paulo heyaheyasoni unai ye kuli ye wane, Beyabeyana kailakwa unai kwa heloinamwanamwa.

kabo ye woyahesuwalagomiu.] ¹⁰ Iyamo yau nuwagu ta ye bayao Yaubada unai meta nige gonowana komiu kabakitalau hesau unai kwa kitalau. Na tauhenuwapwanopwanogomiu ne meta kabo hekamkamna ye lobai, matauwuna Yaubada nige gonowana tamowai hesau ye hekasisigaibui.

¹¹ Kagu kahao, taulauhekatalupolupo wa se hedede bena yau hinage pelitome kabikabina ya lauguguyaei. Na ena taba pelitome kabikabina ya laulauguguyaei, meta idohagi to Dius tamowaidiyao se hekamkamnagau? Na ena taba pelitome kabikabina ya laulauguguyaei, meta sataulo lauhekatanan ne nige koipilina hesau. ¹² Na siya taupelitome tamowaidiyao se henuhenuwasaegomiu ne, ye namwa mo taba se lau se nigwahaimolosiyei.**

¹³ Kagu kahao, laugagayo unai Keliso ye yailihaigomiu. Na tabu yomi yailihai yona dudulai ne kwa hepaisowa na buluma nuwanuwatudi kwa ginaulidi. Ye namwa mo taba gadosisiyena kwa haisagusagu'uyoigomiu. ¹⁴ Laugagayo maudoidi meta hedehedede lakilakina kesega ye kabigogoi-hegehedeli, iya ede,

“Kam kaha ku gadosisiyei doha kowa ku bom ku gadosisi'uyoigo.” *(Lewitikasi 19:18)*

¹⁵ Ena kwa bom kwa hewahawaiunu'uyoigomiu,

** **5:12:** Taba se lau se nigwahaimolosiyei: Hedehedede ta meta Paulo ye koipili na ye hedede. Na hedehedede ta kaniyona ede tamowai kuhina se nigwahai. Dius yodi laugagayo unai ye wane, ena tamowai kuhina se boligabaei meta tamowai ne Dius bodadi udiyedi se tolehesuwala (Dutelonomi 23:1).

doha suisui se bom se lulululu'uyoidi, bena kwa kitakitanamwanamwa, matawuwuna ede kami boda kabu kwa hetatagwalingwali.

Tauda gadosisidi laulaudiyo

¹⁶ Unai ya hededelaowa bena Yaluwa Tabuna yona hesibasiba unai kwa miya, kabu taba nige gonowana buluma yona gadosisi kwa lauwatanidi. ¹⁷ Matawuwuna buluma yona gadosisi meta ye kaipate bena Yaluwa yona gadosisi ye hekaiyawasi, yo Yaluwa yona gadosisi meta ye kaipate bena buluma yona gadosisi ye hekaiyawasi. Se hewahewaiunu'uyoidi, unai nige gonowana kwa bom yomi nuwatu namwanamwadi kwa ginauliwatanidi. ¹⁸ Na ena Yaluwa ye woyawoyaigomiu meta komiu nige laugagayo logulogunaena kwa miya.

¹⁹ Buluma yona gadosisi ginaulidiyo se masalahakalili, siya ede teina: nuwatubiki kabikabidiyo yo laulau yababayababadiyo udoi'udoi, ²⁰ koitau taba'ohuidi, kalawai yo taubalau yo kabikabidiyo udoi'udoi, haihewahewaiunu, miyagegagagega, kaikalo-magigili, koukouyalayala, mahimahihi, haihaikawayagala, kabikabiboda, ²¹ gadolelehi, numanumayauyaule, gwauyalabikibiki, yo laulaudiyo se bado. Lahinaidi ya hededelaowako kalimiuyena, na teina hinage ya hedede'uyoi kalimiuyena: Ena tamowai hesau miyamiya ta udiyedi ye miyamiya meta taba nige ye lusola Yaubada yona basileiya unai.

Yaluwa Tabuna yona woyawoya kaniyodi

²² Na Yaluwa kaniyona ede teina: gadosisi, gwauyala, nuwadaumwali, nuwatalu, kabinamwa, haisagusagu, tololahitahi, ²³ nuwadobidobi, yo kitahetete'uyoida. Teina nuwanuwatu maudoidiyao ta meta nige laugagayodi hesau. ²⁴ Na kaiteyadi se patulau Yesu Keliso unai meta buluma nuwatudi yababayabadi yo yona lelehi bikibikidi se hesataulodiko. ²⁵ Na kita Yaluwa unai taumiya meta bena Yaluwa yona nuwatu maudoidi udiyedi ta laulau. ²⁶ Tabu ta haihaisaesae, tabu ta hekohekoipili'uyoida, yo tabu hesau yona gogo ta gadolelehiyeidi.

6

Tabu ta haisagusagu

¹ Kagu kahao, ena luwamiuyena tamowai hesau ba'aya hesau ye hekalo meta komiu Yaluwa unai tautolobayao bena nuwadobidobiyyena kwa sagui na kwa tolehedudulai. Na kwa kitahetete'uyoigomiu tabu na yababa kesekesegana ta unai hinage kwa kalabesibesi. ² Yomi pilipili udiyedi bena kwa haisagusagu'uyoigomiu na teina kabikabi ta unai Keliso yona laugagayo kwa hemamohoiei.

³ [Na tabu ta nuwasaesae,] matauwuwuna ede, ena tamowai hesau ye nuwatui meta iya ye saekalili, na iyamo nige yona dudulai hesau, meta ye bom ye lupo'uyoi. ⁴ Tamowai kesega kesega bena yona miyamiya unai ye bom ye kitasipwai'uyoi na tabu yona mauli ne tamowai hesau unai ye hekaigonogonowa. Ena yona laulau se namwa kabo gonowana ye gwauyala.

⁵ Matauwuwuna tamowai kesega kesega bena ye bom polohena ye bahei.

⁶ Ena tamowai hesau Yaubada wasana unai se hekahekata yo se hedehedehedesibisa meta yona gogo maudoidi udiyedi bena tauhekatana ne ye sagusagui.

Saha ta kumai meta kaniyona kabo ta keli

⁷ Tabu kwa lupo'uyoigomiu. Yaubada nige gonowana ta lupoi. Like saha ta kumai meta kabo like ne kaniyona ta keli. ⁸ Kaiteya buluma miyamiyana unai ye miya meta kabo yona laulau ne kaniyona ye lobai, iya ede kana heyababa. Na kaiteya yaluwa miyamiyana unai ye miya kabo Yaluwa unai yona laulau ne kaniyona ye hai na ye lau mauli nige kana siga unai.

⁹ Unai miyamiya namwanamwadi udiyedi tabu kamnada se yababa, matauwuwuna mahana dudulaina ye lagema unai kabo namwa ta lobai, ena nige paisowa ta ta hekaiyawasi. ¹⁰ Unai teina yoda huya namwanamwana ede bena yoda laulau se namwa tamowai maudoidi udiyedi, na iyamo tausunuma bodana meta bena ta nuwatukaliliyeidi.

*Paulo wasa ta ye bom nimanaena ye kuli:
Pelitome nige kaniyona, na Yaubada bena ye
hehauhaua*

¹¹ Nuwanuwatu gehegehediyao ta udiyedi meta kulikuli lakilakidiyao ya hepaisowadi na yomi leta ta ya bom nimaguyena kabo ya kulihegehe.

¹² Kaiteyadi se henuwagomiu bena taba pelitome kwa hai, siya meta buluma nuwanuwatuna se miyawatanidi na yodi nuwatu ede taba tamowai

se kitahenamwadi, yo hinage nige se henuwa bena Yesu Keliso yona sataulo lauguguyana debanaena se hewaiunudi. ¹³ *Na siya taupelitome ne meta Mose yona laugagayo nige se miyawatanidi, na iyamo se henuwagomiu bena taumiу ne udiedy pelitome kwa hai. Na teina unai kabo se hededesaesae.* ¹⁴ *Na yau meta nige ya henuwa bena ginauli hesau debanaena ya hededesaesae, na saha kabo ya hededetausae'usei ede Guiyau Yesu Keliso yona sataulo. Sataulo ta debanaena kaiyaulina ta nuwanuwatudi maudoidi kaliguwai se gehe, na sataulo ta wasana ya laulauguguyaei debanaena kaiyaulina ta nige se modelaoma kaliguwai.* ¹⁵ *Keliso yona sataulo mo ya hededetausaei matauwuna pelitome o nige pelitome meta nige kaniyona hesau, na saha ye saekalili ede bena Yaubada ye hehauhauada.*

¹⁶ *Nuwamiu se daumwali yo Yaubada yona katekamkamna yo gadosisi ye laowa teina laugagayo hauhauna ta tauhemuliwatanina maudoimiu kalimiuwai - komiu Yaubada yona Isalaela tamowaidiyao ede.***

¹⁷ *Gehena ta unai, nige ya henuwa bena tamowai hesau ye hephilipiligau laugagayo nuwanuwatudi ta udiedy, matauwuna Yesu Keliso debanaena hekamkamna ya hekalo, na leleyadi wa siya ede taugu ta unai.*

¹⁸ *Kagu kahao, yoda Guiyau Yesu Keliso yona kabinamwa taba maudoimiu nuwamiu ne udiedy ye miya. Mamohoi!*

** **6:16:** Komiu ... Isalaela tamowaidiyao: Paulo tausunuma ye heyahayasoniyedi Isalaela unai, kaniyona ede siya Yaubada yona basileiya tamowaidiyao.

**Yaubada wasana: Buka Hauhauna tupwana
The Message about God: The New Testament in the
Saliba language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Saliba long Niugini**

copyright © 2007, 2013, 2017, 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

® Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Saliba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-01-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2024

a38b418f-b400-5c73-b231-ea8af9b0924a